

فضائل وآداب المسجد النبوي، وأحكام  
زيارة قبر النبي عليه الصلاة والسلام  
وقبري صاحبيه (لحرمين)

فضائل و آداب مسجد نبوی و احكام  
زيارت قبر پیامبر صلی الله عليه وسلم  
و قبر دو یارش رضی الله عنهما

**فضایل و آداب مسجد نبوی و احکام زیارت قبر پیامبر صلی  
الله علیه وسلم و قبر دو یارش رضی الله عنهما**

کمیته علمی ریاست امور دینی مسجد حرام و مسجد نبوی

**فضایل و آداب مسجد نبوی و احکام زیارت قبر پیامبر صلی  
الله علیه وسلم و قبر دو یارش رضی الله عنهما**

ترتیب

کمیته علمی ریاست امور دینی مسجد حرام و مسجد نبوی

1447هـ

## **پیشگفتار**

الحمد لله رب العالمین، والصلاة والسلام على المبعوث رحمة  
للعالمین، وعلى آله وصحبه ومن استنَّ بسنته، واهتدى بهديه إلى يوم  
الدين، أما بعد:

این رساله مختصری است که دربرگیرنده مهمترین فضایل مسجد  
نبوی، و آداب زیارت آن، و آداب زیارت قبر نبی، و قبرهای دو یار ایشان  
ﷺ می باشد، و آن را برای زائرین مسجد نبوی گردآوری نموده ایم، تا  
نسبت به فضیلت مسجد نبی امت ﷺ، و آداب زیارت و نماز در آن  
بر علم و بصیرت باشند. از الله کریم و بخشاینده امیدواریم که به  
وسیله آن نفع برساند، و آن را صالح و برای ذات خویش خالص  
گرداند. همانا او بهترین مسؤول و گرامی ترین مأمول است.  
کمیته علمی

## **نخست: فضایل مسجد نبوی**

الله تعالی می فرماید:

﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ سُبْحَانَ اللَّهِ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ (68)

(و پروردگار تو هر چه را بخواهد می آفریند و (هر کس را بخواهد) اختیار می کند، و اختیاری برای آنان نیست. پاک است الله و بالاتر از آن است که برایش شریک قرار می دهند). (القصص: ۶۸). و الله متعال این مکان را برگزید تا مسجدی برای پیامبرش صلی الله علیه وسلم باشد، و فضایل متعددی به آن اختصاص داد، از جمله: اینکه یکی از مساجد سه گانه ای است که به سوی آن بار سفر بسته می شود:

از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که آن را به پیامبر صلی الله علیه وسلم می رساند: «بار سفر بسته نمی شود مگر به سوی سه مسجد: این مسجد من، و مسجد الحرام، و مسجد الاقصی»<sup>۱</sup>.  
اینکه نماز در آن بهتر از هزار نماز در دیگر مساجد است، جز مسجد الحرام:

پس از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «یک نماز در این مسجد من بهتر از هزار نماز در دیگر مساجد است، جز مسجد الحرام»<sup>۲</sup>.

همانا آن مسجدی است که از روز اول بر تقوا بنا نهاده شده است: از ابوسعید خدری رضی الله عنه روایت است که می گوید: نزد رسول الله صلی الله علیه وسلم در خانه یکی از همسران شان رفتم، و گفتم: ای رسول الله، کدام یک از دو مسجد است که اساس آن بر تقوا گذاشته شده است؟ گفت: ایشان مشتی از سنگریزه برداشتند و

<sup>۱</sup> بخاری در شماره (1189)، و مسلم در شماره (1397) روایت نموده اند، و لفظ از وی است.

<sup>۲</sup> بخاری در شماره (1190)، و مسلم در شماره (1395) روایت نموده اند، و لفظ از بخاری است.

آن را به زمین زدند، سپس فرمودند: «آن، این مسجد شماس»  
منظور مسجد مدینه است.<sup>1</sup>

این که اجر طالب علم در آن، مانند اجر مجاهد در راه الله است:  
از ابو هریره رضی الله عنه روایت است که گفت: از رسول الله  
صلی الله علیه وسلم شنیدم که می فرمودند: «کسی که به این مسجد  
من بیاید، و تنها برای امر خیری بیاید که آن را بیاموزد یا آموزش دهد،  
به منزله مجاهد در راه الله است، و کسی که برای غیر از این بیاید، به  
منزله کسی است که به متاع دیگران نگاه می کند»<sup>2</sup>.

اینکه روضه شریفه در آن است:

پس از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله  
علیه وسلم فرمودند: «میان خانه و منبر من باغ از باغهای بهشت  
است، و منبر من بر حوض من است»<sup>3</sup>.

## دوم: مستحب بودن زیارت مسجد نبوی شریف

بنابر این فضایل و غیر آن، زیارت مسجد نبوی برای ادای نماز و  
عبادت در آن مستحب است.

- پس زیارت مسجد نبوی پیش از حج یا بعد از آن برای حاجی و  
غیر او سنت است، و این زیارت از شروط، ارکان و واجبات حج به  
شمار نمی رود، و هیچ پیوندی با آن ندارد.

- و برای زیارت مسجد النبی ﷺ تعداد معینی از نمازها، یا اقامت  
مدت مشخصی در مدینه شرط نمی باشد، بلکه زیارت آن با ادای یک

---

<sup>1</sup> مسلم به شماره: (1398) روایت نموده است.

<sup>2</sup> ابن ماجه به شماره: (۲۲۷) به سند صحیح روایت نموده است.

<sup>3</sup> متفق علیه. بخاری در شماره: (1195)، مسلم در شماره: (1390).

نماز، چه فرض باشد یا نافله، تحقق می‌یابد، اما هر قدر تعداد نمازها در آن بیشتر شود، اجر و پاداش بیشتر می‌گردد.

- و مستحب است برای زائر مسجد نبوی که تمام نمازهای فرض و همچنین نوافل را در آن ادا نماید؛ بنابر آنچه گذشت که نماز در آن بهتر از هزار نماز در دیگر مساجد است، جز مسجد الحرام.

## سوم: آداب زیارت مسجد نبوی

هرگاه مسلمان به مسجد نبوی بیاید، بر او مستحب است که آداب شرعی مربوط به مساجد به طور عام، و مسجد نبوی به طور خاص را رعایت کند، که عبارتند از:

با آرامش و وقار، و پاکی، و ظاهر نیکو، و بوی خوش به مسجد بیاید، چنانچه از ابوهریره رضی الله عنه روایت است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «هنگامی که برای نماز اقامه گفته شد، شتابان بسوی آن نیایید، با آرامش و وقار بسوی آن بیایید، هر آنچه را دریافتید بخوانید، و آنچه را از دست دادید، تمام کنید، زیرا هنگامی که یکی از شما قصد نماز را نماید، پس او در نماز است»<sup>1</sup>، از ابوسعید خدری رضی الله عنه روایت است که پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «غسل روز جمعه بر هر بالغ واجب است، و اینکه مسواک بزند و اگر عطر دارد از آن استفاده کند»<sup>2</sup>، و اما زن، اگر به مسجد بیاید، پس بر او واجب است که با حجاب خود پوشیده باشد، و برایش جایز نیست که از خوشبویی یا عطر استفاده کند؛ به دلیل فرموده ی

---

<sup>1</sup> بخاری در شماره (636)، و مسلم در شماره (602) روایت نموده اند.

<sup>2</sup> متفق علیه، بخاری در شماره (846)، و مسلم در شماره (858) روایت نموده اند، و محتمل همان شخص بالغ است.

پیامبر صلی الله علیه وسلم: «هرگاه یکی از شما (زنان) در مسجد حاضر شد، پس بوی خوش استعمال نکند»<sup>1</sup>.

جلو آوردن پای راست هنگام ورود به مسجد النبوی، و خواندن دعای دخول مسجد. پس برای زائر مستحب است هنگام ورود به مسجد النبوی، مانند سایر مساجد، پای راستش را جلو بیاورد و این دعا را بخواند: "بِسْمِ اللَّهِ، وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ"<sup>2</sup>.

به نام الله، و سلام بر رسول الله، بارالها، گناهام را ببامرز و درهای رحمت را به رویم بگشا. "و همچنان می گوید: «أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ، وَبِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ، وَسُلْطَانِهِ الْقَدِيمِ، مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»<sup>3</sup>.

«پناه می برم به الله بزرگ، و به ذات کریمش، و به سلطنت ازلی اش، از شیطان رانده شده».

ادای تحية المسجد: برای کسی که جهت نماز خواندن وارد مسجد نبوی شود، سنت است که پیش از نشستن دو رکعت نماز تحية المسجد بخواند، چنانکه از ابوقتاده حارث بن ربیع انصاری رضی الله عنه روایت است که گفت: پیامبر ﷺ فرمودند: «اگر یکی از شما وارد مسجد شد، ننشیند تا اینکه دو رکعت نماز بخواند»<sup>4</sup>.

حرص بر نماز در صف های اول؛ بنابر فضیلت بزرگی که دارد، و این امر میسر نمی شود مگر با زود رسیدن به آن، بنابر حدیث ابوهریره رضی الله عنه که رسول الله ﷺ فرمودند: «مردم اگر آنچه را که در

<sup>1</sup> مسلم به شماره: (443) روایت نموده است.

<sup>2</sup> ابن ماجه به شماره: (771)، با سند صحیح روایت نموده است.

<sup>3</sup> أبو داود به شماره: (466)، به سند صحیح روایت نموده است.

<sup>4</sup> متفق علیه، بخاری در شماره (1171)، و مسلم در شماره (714).

ندا و صف اول است می دانستند، سپس جز با قرعه کشیدن به آن نمی رسیدند، حتماً قرعه می نمودند»<sup>1</sup>، و بنابر قول او ﷺ برای اصحابش رضی الله عنهم: «پیش بیاید و به من اقتدا کنید، و کسانی که بعد از شما هستند به شما اقتدا کنند، گروهی پیوسته عقب می مانند تا اینکه الله متعال آنان را به تأخیر می اندازد»<sup>2</sup>.

و اما زنان، برای آنان بهتر است که در صفوف عقبی نماز بخوانند، و از مردان دورتر باشند، بنابر حدیث ابوهریره رضی الله عنه که می گوید: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «بهترین صف مردان صف اول است، و بدترین صف آنها صف آخر است، و بهترین صف زنان صف آخر [آنان] است، و بدترین صف آنها صف اول [آنان] است»<sup>3</sup>، اما اگر زنان جداگانه نماز بخوانند، یا میان آنان و مردان مانعی وجود داشته باشد، چنانکه در مسجد نبوی چنین است، پس بهترین صف برای آنان صف اول می باشد؛ زیرا علت در این زمینه از بین رفته است.

نماز خواندن پشت سر امام، و برحذر بودن از پیش شدن بر او؛ به دلیل حدیث ابوهریره رضی الله عنه که پیامبر ﷺ فرمودند: «امام برای این قرار داده شده که به او اقتدا شود»<sup>4</sup>.

و برای نمازگزار جایز نیست که جلوتر از امام بایستد، مگر در صورت ضرورت و پر شدن مسجد از نمازگزاران، به گونه ای که جایی برای نماز به جز پیش روی امام نیابد.

---

<sup>1</sup> متفق علیه، بخاری در شماره (615)، و مسلم در شماره (437) روایت نموده اند.

<sup>2</sup> مسلم به شماره: (438) روایت نموده است.

<sup>3</sup> مسلم به شماره: (440) روایت نموده است.

<sup>4</sup> بخاری در شماره (722)، و مسلم در شماره (417) تخریج نموده اند.

حرص برای پر کردن جاهای خالی و فاصله‌ها در میان صفوف، و برابر ساختن آنها، اما با پرهیز از مزاحمت به مردم و به تنگ آوردن آنها، و عبور از شانه و گردن آنها، و عبور از جلوی نمازگزاران؛ زیرا این کار او را در گناه می‌اندازد.

نماز خواندن در روضه شریفه برای کسی که برایش ممکن باشد؛ بنابر حدیث ابوهریره رضی الله عنه از پیامبر ﷺ که فرمودند: «میان خانه و منبر من باغ از باغهای بهشت است، و منبر من بر حوض من است»<sup>1</sup>.

و در فضیلت نماز در روضه فضیلت معینی وارد نشده است، اما ثابت شده است که آن باغی از باغهای بهشت است - چنانکه حدیث ابوهریره رضی الله عنه که قبلاً ذکر شد بر آن دلالت دارد - و عبادات به سبب فضیلت زمان و مکان شان فضیلت بیشتری می‌یابند.

\* و زائر باید اوقات مناسبی را برای نماز خواندن در روضه انتخاب نماید، و تلاش کند اوقات را برگزیند که در آن ازدحام کمتر است، پس جایز نیست که با برادران مسلمان خود ازدحام نماید، و بالای گردن‌ها پا بگذارد، و به خاطر نماز خواندن در آن از پیش روی نمازگزاران عبور کند، زیرا نماز در روضه نافله است پس نباید با ارتکاب عمل حرام به آن دست یافت، همچنان زائر باید سعی کند تا به مقررات خاص و ترتیبات تنظیم شده برای داخل شدن به روضه پایبند و ملتزم بوده، اوقات مناسب را انتخاب نماید، و با مسئولین تنظیم داخل شدن زائران به آن همکاری کند.

---

<sup>1</sup> متفق علیه. بخاری در شماره (1195)، و مسلم در شماره (1390) روایت نموده اند.

غنیمت شمردن اوقات با افزایش اعمال نیکی که او را به خالقش سبحانه نزدیک می‌کند، مانند نماز، تلاوت قرآن، ذکر، دعا، حضور در مجالس ذکر، درس‌های علمی، حلقه‌های آموزش قرآن کریم، و غیره. احترام کتاب الله عزوجل و محافظت از آن در برابر بازی کردن با اوراقش، و نوشتن بر روی آن، یا سبک شمردن و تحقیر آن با قرار دادن کفش در کنار آن، یا گذاشتن آن بر روی زمین و مانند آن، به دلیل فرموده الله متعال:

﴿ذَلِكَ وَمَنْ يُعِظْ شَعِيرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ (32)

چنین است (سزای شرک)، و هر کس شعایر الله را بزرگ شمارد، پس در حقیقت این بزرگ‌داشت و تعظیم از تقوای دل‌هاست. سوره حج آیه: ۳۲

پوشاندن نگاه از آنچه الله عزوجل حرام کرده است: پس بر زائر مسجد نبوی واجب است که نگاهی را از آنچه نگاه کردن به آن برایش حلال نیست بپوشاند، و باید بزرگی ارتکاب گناه در این مکان ها، و مجازات هایی را که بر آن مرتب می شود بداند، زیرا گناهان به نسبت عظمت زمان و مکان از لحاظ قدر و کیفیت بزرگتر می شوند، و طاعات نیز چنین است، و زن مسلمان باید بر رعایت حجاب شرعی و عدم آشکار ساختن زینت کوشا باشد تا مردان را به فتنه نیندازد، زیرا گناه این کار بزرگ است.

هشدار نسبت به مشغول شدن به عکاسی یا تماشای تصاویر و ویدیوها در تلفن همراه، و خطر این امر زمانی شدت می‌یابد که این تصاویر و ویدیوها حرام باشند.

پاک نگه داشتن مسجد نبوی از هر چیزی که شایسته آن نیست، از قبیل نزاع، بلند کردن صدا، اعلان گمشده، خرید و فروش، و مانند

آن از اموری که در آن و سایر مساجد سزاوار نیست؛ به دلیل حدیث ابوهریره رضی الله عنه از پیامبر ﷺ که فرمود: «هرگاه کسی را دیدید که در مسجد خرید و فروش می کند، بگویید: الله به تجارت سود نرساند، و هرگاه کسی را دیدید که گمشده ای را در آن اعلام می کند، بگویید: الله آن را به تو برنگرداند»<sup>۱</sup>.

تاکید برای رعایت نظافت شخصی، و پرهیز از بوی بد مانند سیر، پیاز، دود و عرق، و مانند آن از مواردی که سبب اذیت برادران نمازگزارش می شود؛ بنابر حدیث جابر بن عبدالله رضی الله عنه که گفت: همانا رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند: «هرکس سیر و یا پیاز خورد، از ما کناره گیری نماید» یا فرمودند: «به مساجد ما نیاید و در خانه خود بنشیند»<sup>۲</sup>.

رعایت نظافت مسجد النبوی و عدم انداختن زباله ها داخل مسجد و در صحن های آن، مانند باقیمانده غذاها و سفره های افطار به ویژه در ماه رمضان، یا انداختن آب دهان در راهروها و صحن ها، و مانند آن.

اجتناب از نماز خواندن در راهروها، در ورودی دروازه ها و جاهای پرازدحام، به دلیل مفاسدی که بر آن مترتب می شود، و مسدود شدن راه ها، و اذیت مسلمانان.

ادای نماز مردان و زنان در مکان های اختصاص یافته برای هر یک از آن ها، در داخل مسجد النبوی و یا در صحن های آن می باشد، و مرد نباید در پهلوی زن، و نه زن در پهلوی مرد نماز ادا نماید، و باید تا حد امکان از پیشی گرفتن بر امام برحذر باشند.

---

<sup>۱</sup> ترمذی به شماره (۱۳۲۱)، و ابن خزیمه به شماره (۱۳۰۵)، با سند صحیح روایت نموده است.

<sup>۲</sup> بخاری در شماره (7359)، و مسلم در شماره (564) روایت نموده اند.

جلو آوردن پای چپ هنگام خروج از مسجد، و هنگام خروج می گوید: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ»<sup>۱</sup>،

بارالها، من از فضلت درخواست می کنم، یا بر پیامبر صلی الله علیه وسلم درود بفرستد و بگوید: «رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ»<sup>۲</sup>.

پروردگارا، گناهانم را ببامرز، و درهای فضلت را به رویم بگشا.

## چهارم: احکام و آداب زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه وسلم و قبر دو یارانش رضی الله عنهما

\* زیارت قبر پیامبر ﷺ و قبر دو یارش: ابوبکر و عمر رضی الله عنهما، برای اهل مدینه و کسانی که به عنوان مسافر و زائر به آنجا آمده‌اند، مستحب است؛ به دلیل عموم ادله‌ای که بر مشروعیت زیارت قبور دلالت دارند، و از آن جمله این فرموده پیامبر ﷺ است: «من شما را از زیارت قبرها نهی کرده‌بودم، اما اکنون آن‌ها را زیارت کنید»<sup>۳</sup>.

و بر فضیلت سلام بر پیامبر ﷺ پس از وفات ایشان، این قول او ﷺ دلالت می‌کند که فرمودند: «کسی نیست که بر من سلام بفرستد، مگر اینکه الله متعال روحم را به من باز می‌گرداند تا جواب سلامش را بدهم»<sup>۴</sup>.

<sup>۱</sup> مسلم به شماره: (713) روایت نموده است.

<sup>۲</sup> ترمذی به شماره (۳۱۴)، با سند صحیح روایت نموده است.

<sup>۳</sup> مسلم به شماره: (977) روایت نموده است.

<sup>۴</sup> أحمد در مسند به شماره: (10815)، با اسناد حسن روایت نموده است.

\* و برای زنان زیارت قبر پیامبر ﷺ و یا قبر دیگر مسلمانان روا نیست؛ زیرا زیارت قبرها برای مردان مشروع است، اما زنان از زیارت قبرها نهی شده‌اند، چنان‌که از ابن عباس رضی الله عنهما روایت است که فرمود: «رسول الله ﷺ زنان را که به زیارت قبور می روند و کسانی را که بر آنها مساجد و چراغ‌ها قرار می دهند، لعنت کرده است»<sup>۱</sup>، و از ابوهریره رضی الله عنه روایت است: «همانا رسول الله صلی الله علیه وسلم زنان را که بسیار به زیارت قبرها می روند، لعنت کرده است»<sup>۲</sup>.

\* و مسافرت و بار بستن برای زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه وسلم به این صورت که از سفر خود فقط نیت زیارت قبر را داشته باشد جایز نیست، بلکه از سفر خود باید نیت زیارت مسجد نبوی و ادای نماز در آن را داشته باشد، پس هرگاه در مدینه مستقر شد، زیارت قبر برای او جایز است، همانطور که برای ساکنان مدینه از اهالی آن جایز است؛ زیرا پیامبر صلی الله علیه وسلم فرمودند: «بار سفر بسته نمی‌شود مگر به سوی سه مسجد: این مسجد من، و مسجد الحرام، و مسجد الاقصی»<sup>۳</sup>.

آداب مشروع هنگام زیارت قبر پیامبر ﷺ و قبر دو یارش رضی الله عنهما.

زیارت کننده روبروی قبر پیامبر ﷺ در حالی که رو به قبر است بایستد، سپس با ادب و صدای آهسته بر پیامبر ﷺ سلام نموده و

<sup>۱</sup> أبو داود به شماره (3236)، والترمذی به شماره (320)، والنسائی به شماره (2043) روایت نموده اند.

<sup>۲</sup> ترمذی به شماره (۱۰۵۶)، و ابن ماجه به شماره (۱۵۷۶)، با اسناد حسن روایت نموده است.

<sup>۳</sup> بخاری در شماره (1189)، و مسلم در شماره (1397) روایت نموده اند، و لفظ از وی است.

بگوید: (السلام عليك يا رسول الله، ورحمة الله وبركاته)، و اگر بر آن بیفزاید و بگوید: (گواهی می دهم که تو رسالت را ابلاغ کردی، امانت را به جا آوردی، امت را نصیحت کردی، و در راه الله آنچنان که باید جهاد مینمودی جهاد نمودی) در این کار اشکالی ندارد؛ زیرا این همه حق است.

سپس یک قدم به سمت راست برمی دارد تا روبروی قبر ابوبکر صدیق رضی الله عنه قرار گیرد، پس می گوید: (السلام عليك يا أبا بكر الصديق، السلام عليك يا خليفة رسول الله ﷺ رضي الله عنك وأرضاك، وجزاك عن أمة محمد ﷺ خيراً)، «سلام بر تو ای ابوبکر صدیق، سلام بر تو ای خلیفه رسول الله ﷺ، الله از تو راضی گردد و خشنودت سازد، و الله برایت به خاطر امت محمد ﷺ پاداش خیر بدهد».

سپس یک قدم به سمت راست بر می دارد تا روبروی قبر عمر بن خطاب رضی الله عنه قرار گیرد و می گوید: (السلام عليك يا عمر الفاروق رضي الله عنك وأرضاك، وجزاك عن أمة محمد ﷺ خيراً)، «سلام بر تو ای عمر فاروق، الله از تو خشنود باد و تو را خشنود گرداند، و برایت به خاطر امت محمد ﷺ پاداش خیر بدهد».

وقت ابن عمر رضی الله عنهما از سفر برمی گشت، نزد قبر پیامبر صلی الله علیه وسلم می آمد و می گفت: «سلام بر تو ای رسول الله، سلام بر تو ای ابوبکر، سلام بر تو، ای پدرم، سپس میرفت»<sup>1</sup>. دیوارهای قبر و حصار را لمس نکند و آنها را نبوسد:

<sup>1</sup> بیهقی در السنن الکبری به شماره: (10271)، با سند صحیح روایت نموده است.

امام مالک رحمه الله فرموده است: "هرگاه بر پیامبر ﷺ سلام نماید، ایستاد شود و رویش به طرف قبر باشد؛ نه به طرف قبله، و نزدیک شود و سلام نماید و قبر را با دست خود لمس نکند".<sup>1</sup>

و امامان اتفاق نموده‌اند بر اینکه کسی با دست خود قبر پیامبر ﷺ را لمس نکند و آن را نبوسد.

توقف در نزد قبر را طولانی نکند، بلکه سلام بگوید، سپس برود. امام مالک رحمه الله فرموده است: «من شایسته نمی‌دانم که نزد قبر پیامبر ﷺ بایستد و دعا کند، بلکه سلام کند و بگذرد».<sup>2</sup>

و نافع رحمه الله می‌فرماید: "«ابن عمر بر قبر سلام می‌کرد.. او را صد بار و بیشتر دیدم که به سوی قبر می‌آمد و می‌گفت: سلام بر پیامبر ﷺ. سلام بر ابوبکر، سلام بر پدرم، سپس می‌رفت»".<sup>3</sup>

و اما آنچه برخی از زائرین با بلند کردن صدا بر سر قبر او صلی الله علیه وسلم و ایستادن برای مدت طولانی در آنجا انجام می‌دهند، خلاف شرع است.

دعا نمودن از رسول الله صلی الله علیه وسلم و غیر او از مخلوقات برای جلب منفعت یا دفع ضرر، یا درخواست برآورده شدن حاجت، رفع مشکلات، شفای بیمار، طلب شفاعت، نجات از عذاب، یا امثال آن از دعاها جایز نیست؛ چرا که دعا نمودن از غیر الله در اموری که جز الله متعال کسی بر آن توانایی ندارد، حرام و شرک اکبر است، الله متعال می‌فرماید:

---

<sup>1</sup> الشفا للقاضی عیاض (2/ 199).

<sup>2</sup> الشفا للقاضی عیاض (2/ 199).

<sup>3</sup> آجری در کتاب الشریعة (5/ 2374) به شماره (1853) روایت نموده است.

﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي  
سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ﴾ (60)

(و پروردگارتان فرمود: مرا به دعا بخوانید تا (دعای) شما را اجابت کنم، بی گمان آنانکه از عبادت من تکبر می‌ورزند، به زودی با خواری و ذلت وارد دوزخ می‌شوند). (غافر: ۶۰). و الله سبحانه و تعالی می فرماید:

﴿إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَلُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ (194)

(البته آنانی را که به جز الله (به عبادت) می‌خوانید، بندگانی مانند شماوند. آنها را بخوانید تا (دعای) شما را اجابت کنند، اگر (در دعوی خویش) راستگوید). [الأعراف: 194]، و الله متعال می فرماید:

﴿وَأَنَّ الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ (18)

(و اینکه مساجد خاص برای عبادت الله است، پس کسی دیگر را با الله مخوانید). [الجن: 18].

نزد قبر به درگاه الله دعا نکند، پس اگر خواست دعا کند، از قبر فاصله بگیرد و رو طرف قبله کند و دعا نماید، و هنگام دعا رو به قبر نکند.

و امام مالک رحمه الله فرموده است: "من ایستادن و دعا کردن نزد قبر پیامبر صلی الله علیه وسلم را جایز نمی‌دانم".

رفت و آمد فراوان نزد قبر هنگام داخل شدن به مسجد یا خارج شدن از آن، نه برای اهل مدینه و نه برای زیارت‌کنندگان خارج از آن روا نیست؛ زیرا بیم آن می‌رود که این عمل از جمله عید قرار دادن قبر باشد.

رسول الله ﷺ از آن نهی کرد و فرمودند: «قبر مرا عبادتگاه قرار ندهید، و خانه های خود را قبرها قرار ندهید، و هر جا که باشید بر من درود بفرستید، چون درود شما به من می رسد»<sup>1</sup>.

و معنی: «قبر مرا عبادتگاه قرار ندهید» عبارت از بازگشت مکرر به آن در وقت یا حالتی خاص است، مانند اختصاص دادن زیارت آن در هر روز، یا هر هفته، یا هر ماه. یا حالت معینی که با وجود آن زیارت شود، و گفته شده است: یعنی آن را موسمی قرار ندهید که در آن جمع شوید<sup>2</sup>.

و امام مالک رحمه الله فرموده است: «و برای کسی از اهل مدینه که داخل مسجد می شود و از آن خارج می گردد، توقف نزد قبر لازم نیست، و این تنها برای مسافران است»<sup>3</sup>.

و فرموده او رحمه الله: «و این امر تنها برای غریبه ها و مسافران است»: یعنی مطلق زیارت، نه تکرار زیارت در هنگام ورود و خروج. در برابر قبر به مانند حالت نمازگزار با قرار دادن یک دست بر روی دست دیگر، چه بالای سینه و یا زیر آن؛ زیرا این حالت مخصوص نماز است، و این حالت، نشانه ی خضوع و فروتنی است که تنها شایسته ی الله سبحانه و تعالی می باشد.

برای سلام دادن به پیامبر صلی الله علیه وسلم از مکان دور رو به قبر کرده نمی شود، چنان که برخی از مردم انجام می دهند؛ زیرا این کار را

---

<sup>1</sup> أحمد در مسند به شماره: (8804)، با اسناد حسن روایت نموده است.

<sup>2</sup> مراجعه شود به: المفردات از راغب اصفهانی (ص: 594) و شرح الصدور بتحريم رفع القبور از شوکانی (ص: 16).

<sup>3</sup> الشفا از قاضی عیاض (2/ 204)، المدخل از ابن الحاج (1/ 262).

نه صحابه رضی الله عنهم انجام می‌دادند و نه سلف صالح از ائمه  
اربعه و نه دیگران.

رو به قبر شریف نکردن با دعا و نه با تلاوت قرآن و مانند آن از هر  
جهتی که باشد، پس این از جنس موارد قبلی بوده و از بدعت‌های  
نوظهور است، و جایز نیست که مسلمان در دین خود چیزی را پدید  
آورد که الله به آن اجازه نداده است، و امام مالک رحمه الله مانند این  
عمل را ناپسند دانسته و می‌گوید: «آخر این امت اصلاح نخواهد شد،  
جز به وسیله‌ی آنچه که اول آن را اصلاح نموده است»<sup>1</sup>.

مشغول نشدن به عکاسی و پخش زنده در هنگام سلام دادن بر  
پیامبر ﷺ.

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله و صحبه وسلم

---

<sup>1</sup> مجموع فتاوی ابن باز (110 / 16).

## فهرست

|                                                                             |    |
|-----------------------------------------------------------------------------|----|
| فضایل و آداب مسجد نبوی و احکام زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه وسلم و قبر    |    |
| دو یارش رضی الله عنهما.....                                                 | 2  |
| فضایل و آداب مسجد نبوی و احکام زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه وسلم و قبر    |    |
| دو یارش رضی الله عنهما.....                                                 | 2  |
| پیشگفتار.....                                                               | 2  |
| نخست: فضایل مسجد نبوی .....                                                 | 2  |
| دوم: مستحب بودن زیارت مسجد نبوی شریف.....                                   | 4  |
| سوم: آداب زیارت مسجد نبوی .....                                             | 5  |
| چهارم: احکام و آداب زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه وسلم و قبر دو یارانش رضی |    |
| الله عنهما .....                                                            | 11 |